

Dr. Németh Zsófia ny. osztályvezető halálára

Ott áll a pap a sok száz évvel ezelőtti halotti gyülekezet előtt, s talán az egyik első magyar nyelvű liturgiai célzatú beszéddel búcsúztat. Tízegynéhány mondatban, a logikus szerkesztés mintájaként, csodás nyelvezettel mondja el a megfellebbezhetlent. Bizony por és hamu vagyunk. Bólintunk rá, így van. S kiáltjuk háromszor: Kyrie eleison...

De rögtön utána gondoljunk rá, hogy van még egy másik halotti beszédünk, hacsak néhány évtized óta is. Amely belenyugvó bólintásunkat egy pillanatra megállítja, s rádöbbsent bennünket arra, hogy az elmúlás általános törvényének érvényesülése mindig egyedi tragédia, veszteség. Mégpedig a mi veszteségünk. Mi maradtunk meg abban a dimenzióban, amelyben a tragédia, veszteség, szomorúság, fájdalom fogalmainak még van jelentése. Búcsúzunk, s az élők egészséges önzésével a magunk veszteségét fájlaljuk.

Minden ember egyedüli, egyetlen lény. Előtte s utána hozzá hasonló nem létezett, nem létezik. Egyedüliségében s megismerhetetlenségében még a legszürkébb is érték, elmúlása: érték megszűnése. Mekkora tehát a veszteség, ha nem a szürkeség, hanem a hallatlan energiával, fegyellemmel, szorgalommal és tehetséggel, hittel, a munka örömeivel tudatosan kifejlesztett emberi érték távozik el tőlünk?

Az intellektuális pályához otthoni, családi indíttatás vonzotta; szülei mindketten kiemelkedő tudósok voltak. Az sem véletlen, hogy két nyelvszakkal kezd az egyetemen. Az ötvenes évek

elejének az egyén életébe beleszóló politika kényszere miatt le kell adnia egyik nyelvszakát, s az angol helyett a könyvtárat veszi fel, több hallgatótársával egyetemben. Diplomát szerez francia-könyvtár szakon, de angolból is van szakvizsgája. Péccsett kezdi meg könyvtárosi pályafutását, az Egyetemi Könyvtárban. A fiatal könyvtárosokkal megtörténhető legjobb esik meg vele, a nagykönyvtárban alkalma van számos szakterületen tapasztalatot szerezni. Közben a ranglétrán is emelkedik. 1965-ben már osztályvezető-helyettes. Szakmai híre is növekszik, ez is oka szegedi meghívásának. A hatvanas évek közepén az egyetemi könyvtárakban országsszerte felerősödő tájékoztató tevékenység fejlesztését kezdi meg a Sze-

gedi Egyetemi Könyvtárban 1965-től, majd 1968-tól az olvasószolgálat osztályvezetője.

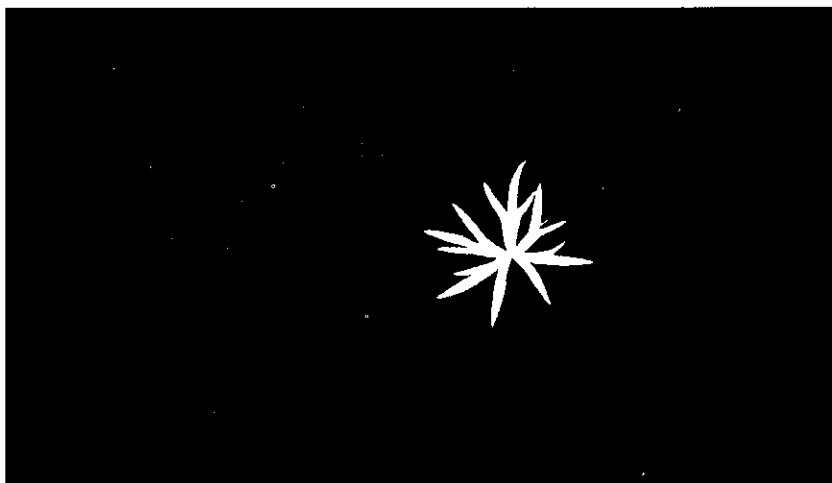
Gyermekeit már Szegedre érkezésekor egyedül neveli, teljes életét a munka s gyermekei féltése köti le. Már fiatalon megmutatkozik a munkaidő végét és a fáradságot nem ismerő szívóssága és szorgalma. Nemcsak tanulmányozza, ismeri is mind a hazai, mind a külföldi könyvtári szakirodalmat, elméletileg a legkiválóbban felkészült könyvtárosok közé tartozik. Tudását nem tartja meg magának, szegedi munkálkodását élete végéig kíséri az informális és kollegiális továbbképzésektől a rendszeres oktatásig szélesülő pedagógiai attitűd. Ropant igényes, nemcsak mással szemben, hanem elsősorban önmaga iránt. Filológusi alaposággal néz utána minden adatnak, előadásaihoz gyűjtött jegyzetei monográfiák írását is megalapozhatnák. A könyvtárba érkező új munkatársak legbiztosabb felkészítője; aki átment iskoláján, később megalapozottan teljesít. A felsőfokú könyvtárosképzés kiváló külső munkatársa, könyvtártan, tájékoztatás és osztályozás tekintetében évfolyamok sokaságát tanítja meg könyv-

tárosi szakmánkra, s igyekszik beoltani őket is a könyvtári hivatás tiszteletével.

Szervezi, és elsőként vesz részt a természettudományi karokon kötelezővé váló Szakirodalmi ismeretek c. tárgy oktatásában; és segítségével terjed ki az oktatás informálisan magyar irodalmi, történelmi, angol, francia és német irodalmi könyvészeti bevezetésekre egyaránt. Általa szervezett új információs szolgáltatások (a témafigyeléstől a folyóirat-tartalomjegyzékek másolatban szolgáltatásáig) erősítik a könyvtár iránti oktatói és kutatói igényt.

Nem csupán az elmélet embere, bármely könyvtári posztra beáll és teljesít, ha a könyvtár szüksége, érdeke úgy kívánja. A szolgálatot, a teljes emberként teljesítést munkatársaitól és hallgatóitól is szigorúan elvárja. Őt is végigkíséri az állandóan magas szinten teljesítők szinte törvényszerű sorsa, a munkával azonos szintű, s folyamatos elismerés hiánya. Bár az elsők között kapja meg a Szabó Ervin Emlékérmét (1974. aug. 20.), ezt követően már csak nyugdíjba vonulása után kap újabb kitüntetést, az MKE elismerését (1992).

A nyolcvanas évek elején a szakfo-

lyóiratokban is publikáló könyvtáros nagy munkába kezd, kandidátusi értekezése megírásába. A téma a könyvtárhatalmas használat, szakirodalmi oktatás és az egyetemi képzés összefüggése. A levelező aspirantúra sikeres elvégzése után gyors ütemben kezd az anyaggyűjtéshez, hatalmas apparátusa van a történeti háttér megrajzolásához. A napi feszített munka azonban lassítja az egész embert kívánó tudományos tevékenységet, s bár a dolgozat több nagy része elkészült, a teljes értekezés életében már nem.

Három nyelvet beszél és ért tökéletesen, a kor és a könyvtárosság azonban nem szórja a tanulmányutakat a hozzá hasonló habitusú, magukat előtérbe nem állító szakembereknek. Testvér-egyetemi kapcsolatok keretében Greifswaldban és Halleban tölt egy-egy hetet, s ezek is megbecsült emlékei maradnak.

Környezete, amely sokszor tágabb is, mint közvetlen munkatársainak köre, tudja, hogy súlyos problémái vannak, hogy egészsége sem az igazi. Az életében többnyire egyedül küzdő ember maga köré épített páncélja azonban nemhogy nem enged, de nem is invitál intimebb kérdezősködést. Így, amikor kortársai közül a szegedi jóbarátok, kollégák eltávoznak vagy elköltöznek, a

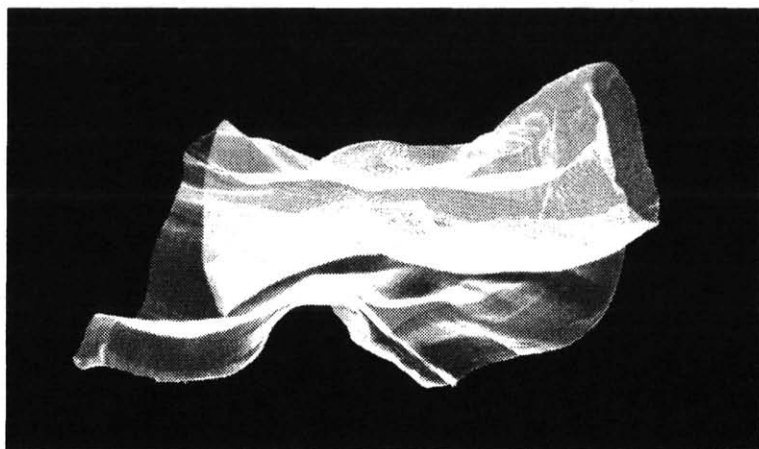
könyvtár marad meg némi biztonságot nyújtó környezetnek. S azzal próbáljuk vigasztalni magunkat, hogy ez így van egészen haláláig.

Tevékenysége, közvetlen munkája megszüntethetetlenül benne van a könyvtárban. A munkatársak tudásában, a referenz-könyvtár felállításában, egy-egy könyv szakszámában, egy-egy szolgáltatás folyamatában. S talán az intézményen kívül is megőrződik, pl. egy volt hallgató kezében, aki biztonsággal használ egy információs forrást valahol a munkahelyén; egy községi könyvtáros mozdulatában, amikor tudatosan fordul egy lexikon felé, s benne van a szakmában, amelynek megbecsülést szerzett.

Érték veszett el, de lám nem teljesen. Évek óta élt együtt a halálos betegség tudatával. Nem adta fel, s hatalmas fájdalmait rejtve dolgozott még nyugdíjasként is, egészen az utolsó hetekig.

Ennyit gondolhatunk végig, ha Kosztolányi versének nyomán az elkerülhetetlenre s okaira való rábólintásunk közben egy pillanatra az egyedüli, már soha nem lesz ember jut eszünkbe, akinek hamvai nyugodjanak békében a szeged-belvárosi temetőben.

Dr. Mader Béla

Némedi Lajosné Dienes Éva nyolcvanéves

A kerek évforduló ad alkalmat arra, hogy köszönthessem azt a kollégát, aki az 1960–1970-es években a Debreceni Egyetemi Könyvtár egyik meghatározó egyénisége volt, s akinek könyvtárosi ethosza sokunknak szolgált, és szolgál ma is példaképül.

Dienes Éva 1914. április 8-án született Debrecenben, értelmiségi családban. A Tisza István Tudományegyetemen szerzett magyar-német szakos tanári oklevelet, valamint kitüntetéses doktorátust a germanisztika tárgyköréből. Disszertációja a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárának egy középkori kódexéről, Erhart Gros „Witwenbuch”-járól szól. Ezt a művét még leánykori nevével jegyezte, majd miután pályatársával, *Némedi Lajossal* házasságot kötött, asszonynevén szerepelt a tudományos életben. Hosszú ideig középiskolai tanárként tevékenykedett, s 1962-ben került a Debreceni Egyetemi Könyvtárba. Ott dolgozott nyugalmába vonulásáig.

Kezdetben a könyvfeldolgozásban vett részt, szakozóként; nyelvtudása és kivételes műveltsége predesztinálta e munkakör ellátására. Néhány évig a Bibliográfiai Osztályon dolgozott, ő állította össze a Debreceni Egyetemi Bibliográfia 1963–1965. évi köteteit. Az igazi nagy feladatot az hozta meg számára, hogy *Csúry István* igazgató kezdeményezésére az Egyetemi Könyvtár 1967-ben bevezette a szakreferensi rendszert.

Közel harminc év távlatából – az események részeseként emlékezve a kezdet nehézségeire – leírhatom, hogy a bölcsész-szakreferensek közül elsősorban *Némedi Lajosné* állt a vállalt feladat magaslatán. Az akkor felállított Bölcsészettudományi Szakolvasóterem állományának minden csoportja máig magán viseli keze nyomát. Sokat segített kollégáinak, valamennyien nyertünk tőle hasznos indítástokat. A könyvbeszerzést nagy erudícióval végezte; számos ritka, alapvető munka az ő érde-

méből került a könyvtár birtokába. Foglalkoztatták a osztályozás kérdései; a germanisztikai és általános irodalomtudományi szakkatalógus megszerkesztése után tanulmányt tett közzé munkájáról (Aus der Klassifikationspraxis der UB Debrecen = Könyv és könyvtár X. /1976./, 321–341.)

Tagja volt a *Könyv és könyvtár* szerkesztőbizottságának. Tudományos munkássága kiterjedt a magyar és német filológia, valamint az általános irodalomtudomány területére. Dolgozatainak teljes jegyzéke túlhaladja e köszöntő kereteit. Csupán röviden utalok arra, hogy írt a magyar nyelvű könyv 18. századi szerepéről a nemzeti művelésben, valamint a triviális irodalom kutatásáról; három tanulmányt szentelt a „Witwenbuch”-nak, foglalkozott Kazinczyval; 1974-ben sajtó alá rendezte a *Fanny hagyományait*. Bibliográfiai bevezetőt tett közzé a német irodalom tárgyköréből egyetemi hallgatók számára (Bp., 1975. Tankönyvkiadó, 218 p.). Utolsó, hosszabb lélegzetű munkája a *Debreceni Szemle* repertórium, melyet *Korompai Gáborné*val közösen szerkesztett.

Szűkebb pátriájában könyvtárosgenerációk ismerték és ismerik Némedi Lajosnét, igyekeztek és igyekeznek példát venni róla.

*

Ezt a néhány sort – szakmánk nyilvánossága előtt – csendes tiszteletadásnak szántam, s hadd zárjam a német klasszika géniuszának soraival: Csupán az ember / győzi a Lehetetlent; / különbséget tesz, / ítél és kiválaszt, / s megálljt parancsol / a pillanatnak. (*Goethe: Ami isteni bennünk*)

Ojtozi Eszter

